

**ESTETSKO-DEKORATIVNA FUNKCIJA CVJETNIH
BILJAKA U OBLIKOVANJU KRAJOBRAZA**

**ESTETIC AND DECORATIVE FUNCTION OF FLOWERING PLANES
IN LANDSCAPE DESIGN**

J. Pehar

SAŽETAK

Praksa i teorija su dokazali ulogu cvjećarskih kultura u životu čovjeka, a posebno njihov utjecaj na ukupni okoliš kroz higijensko-sanitarne i estetsko-dekorativne-funkcije. U ovom radu dan je osvrt na estetsko-dekorativnu funkciju, a posebno na kolorističko djelovanje koje nudi ono što čovjek svojim umom i rukom ne može stvoriti. To su, u stvari, takve mogućnosti čija djelovanja nisu još iskorištena, a ni istražena, pa ostaje potreba daljnjeg istraživanja cvijeća kao biljnog elementa koji na najbolji način povećava kakvoću čovjekova življenja, stvarajući prirodni sklad, često narušen njegovim nerazumnim postupcima.

ABSTRACT

Practice and theory have proved the role of flowers in human life, and especially their influence on the entire environment through hygienic, sanitary aesthetic and decorative functions. In this paper a retrospection on the aesthetic and decorative function is given, apart from coloristic effects which offer everything that man with his mind and his hand cannot create. They are the possibilities whose effects have neither been used nor explored yet, so there remains the need for further research on flowers as a plant element that best raises the quality of living, creating natural harmony, often disturbed by unreaonable human actions.

UVOD

U okviru zelenila uopće, cvjetne površine, kao važan element ozeljenjavanja, zauzimaju male površine i sudjeluju svega 0,5-2% u ukupnoj bruto površini zelenila. U naseljenim aglomeracijama tipa individualne izgradnje te površine mogu biti i veće, ovisno o ukupnoj urbanoj kompoziciji predjela. Međutim, važnost cvijeća i njegovih raznih oblika i pojava veoma je velika posebno u zonama odmora i rekreacije. Ljepota cvjetno dekorativnog izražaja ovisi o izboru i pravilnom rasporedu biljaka i njihovim osobinama, kao i o mnogim drugim uvjetima i mogućnostima.

Imajući u vidu važnost i raznolikost utjecaja cvjetnih formacija ljudi su kroz stoljeće koristili cvjetnu biljku kao potrebu. Poznati su i danas u svijetu vrtovi s cvijećem koji ukrašavaju predjele i svjedoče o kulturi cvijeća kroz povijest čovječanstva. Neki od njih su svjetska čuda i značajna kulturno-povijesna zdanja.

Čovjek i biljka su uvijek uzročno vezani jedno za drugo i kroz prirodnu ravnotežu izražavaju obostrani interes u težnji za harmonijom i prirodnim skladom. Ako se radi o cvijeću i njegovim svestranim elementima, čovjek je tu u suradnji i sudjelovanju od rođenja do smrti. O tome govori i poznata japanska izreka: "Ako misliš dugo živjeti, bavi se cvijećem".

TEORIJA KOMPOZICIJE U CVJEĆARSTVU

Arhitektura prostora najbolje se izražava kroz uravnotežena mjerila u odnosu između biljnog materijala, žive i nežive prirode jednog krajolika. Mogućnost biljke da transformira morfološke karakteristike i da se izrazi pomoću kolorita predstavlja najljepši estetski doživljaj, kako emotivni tako i fizički. Jer, estetika prirode i ono što je čovjek stvorio u prirodi predstavljaju univerzalne vrijednosti kakvoće življenja uopće.

Pažljivim postupcima i hortikulturnom vještinom u primjeni biljke u prostoru mogu se postići uspješne umjetničke kreacije umjetnih pejzaža. Prirodni elementi kompozicije zelenih površina trebaju biti osnovni scenski efekti koji se pojavljuju u svom ritmičkom ciklusu, nudeći promjenu dekorativne mozaičnosti kroz svoje dijelove i fenofazne pojave. Taj pojam dekorativne dinamike treba shvatiti kao vizualni prikaz, s obzirom na bogatstvo boja koje nude cvjetne kulture u svim razdobljima godine.

Posve sigurno se može kazati da je hortikultura ili vrtna arhitektura dio primijenjene umjetnosti, gdje se biljka pojavljuje kao izražajno sredstvo u sve četiri dimenzije. U kompoziciji umjetnika biljka sadržava prirodni karakter, ali prima novu funkciju vezanu za njezin raspored u kojemu su vidljive proporcije i drugi odnosi koji stvaraju novu harmoničnu i logičnu cjelinu. Prema tome, kompozicija prirodnih vrijednosti krajobraza ili pak manje gradske površine predstavlja emancipaciju misli, mašte i koncepcije življenja. To, dakako, nameće potrebu poznavanja osnovnih kriterija jer je projektiranje u hortikulturi uvjetovano osnovnim zakonitostima estetike i umjetničke percepcije.

CVJETNI OBLICI

Oblici cvjetnih aranžmana daju velike mogućnosti kombinacija, posebno u koloritu koji ima začuđujuću moć, nadmašujući i najtalentiranije ljudske umjetnike kista i boja. To mogu biti nepravilne prirodne skupine ili geometrijski oblici u potpuno klasičnom stilu. Najčešće se susreću male skupine tzv. cvjetne fleke, zatim cvjetne leje, gredice, figure, pa sve do apstraktnih oblika finih bordura, ivičnjaka, živica i alejnih formi. Koji oblik će se u praksi primijeniti ovisi o izboru vrste, zatim o prirodnim uvjetima sredine, te o arhitekturi prostora koja određuje kakvi su prateći vrtno-arhitektonski oblici. Pri tome se treba čuvati prenatrpavanja ili potpunog usitnjavanja, koje po pravilu izražavaju obrtničku pedantnost, pa i izvještačenost. Osnovni postulati su, ipak, jednostavnost i stilska jasnoća u konkretnoj kompoziciji. Šarenilo boja i vrsta treba vješto izbjegavati, a ovisno o prostoru, koristiti slobodni i kombinirani stil koji daju mogućnost iskorištavanja zanimljivih dijelova biljke, kao što su list, cvjet, kora i njihove boje.

Boja predstavlja važan element u svijetu cvjećarskih kultura i sprečava fizički fenomen, odnosno vizualni osjećaj i nerazdvojan pojam svjetlosti što se razlaže na čitav spektar boja od kojih su crvena, žuta i plava osnovne, a narančasta, zelena i ljubičasta sporedne. One se prema valerskom ključu dijele na hladne (plava, zelena, ljubičasta) i tople (crvena, žuta i narančasta), a postoje i neutralne (crna i bijela). Neutralne su boje regulator ravnoteže, pa tako bijela vrši isticanje, a crna smirenje. U praksi se kombinacija crveno-narančasto smatra najtoplijom, a kombinacija zeleno-plavo, odnosno ljubičasto hladnom. Ipak, zelena boja se smatra umirujućom i ona je svojevrsan

katalizator. Naime, to je ugodan ton boje i najizraženiji je u travnjacima gdje se "pletu" medaljoni prema izboru.

U praksi svakako treba voditi računa gdje će se izraziti boja i kolorit, pa tako neće biti isto kod npr. dječjeg vrtića i bolničkog kompleksa, ili kod školskog prostora spram groblja, odnosno nekog sakralnog objekta. Najuspješnije usklađene skupine u pejzažu mogu se postići grupiranjem tonova jedne iste boje do cvjetnog valera. Treba dodati i miris cvjeta, koji se, također, reflektira kao fenomen posebnog značenja i estetskih dojmova. Miris zapravo ima svojevrsan sugestivan i psihoterapijski učinak na koji se posve sigurno može računati, pa čak i u medicini. Većina vjerskih obreda koristi različite antiseptičke osobine mirisnog bilja (karanfil, bosiljak i sl.), a od mnogih se i danas prave eterična ulja, što se znatno koristi u farmaceutsko-kozmetičkoj industriji.

Kod projektiranja zelenih površina treba voditi računa da cvjetne skupine budu zastupljene na najmanje 2-5% površine ili 0,3-0,5 m²/stanovniku.

DEKORATIVNO-ESTETSKA FUNKCIJA CVJETNIH BILJAKA

Zelene površine u naseljenim i nenaseljenim prostorima nude, pored dekorativno-estetske, i higijensko-sanitarnu funkciju koju čovjek izravno ili neizravno osjeća.

Kada je riječ o cvjećarskim kulturama, po pravilu se kod njih osjeća estetsko-dekorativna funkcija koja ima pozitivan utjecaj na čovjeka i njegov okoliš. Projektiranjem se nastoji uspostaviti skladan odnos i harmonija u stvaranju jedinstvene cjeline između arhitektonskih i bioloških elemenata u prostoru.

Kako bi se dobio pravi učinak u prostoru, teorija i praksa zagovaraju dobro poznavanje morfološko-bioloških karakteristika pojedinih vrsta kao preduvjet za učinkovito ustrojstvo prostora u estetskom smislu. Sezonsko cvijeće, koje se smješta u prostore raznih kategorija, od reprezentativnih dijelova grada do prozora i balkona, ima posebno izraženu dekorativnost na najvišoj razini. Ponegdje su to prava umjetnička djela, najčešće u duhu vremena u kojem nastaju. Usklađuje se tradicija i povijest korištenja cvijeća sa suvremenim metodama i koncepcijama, tako da se postignu najbolji učinci kao potreba u životu ljudi. Ovo jednako vrijedi kod primjene cvijeća u interijerima ili eksterijerima, za što postoje pravila i standardi, a sve s ciljem bolje osmišljenog

prostora u kojemu ljudi žive i rade. Ovdje dolazi do izražaja smisao i osjećaj za pravilnu uporabu koja se ostvaruje samo onda kada se dobro poznaju osobitosti biljnog materijala koji se koristi. Dakle, traži se profesionalan odnos, uz nešto šire poznavanje opće kulture.

ULOGA CVJETNIH BILJAKA U ŽIVOTU ČOVJEKA

Za cvijeće se kaže da je najveće dobro čovječanstva i da je najprikladniji detalj prirode koji ima iznimnu važnost u svim vidovima socijalne i duhovne emancipacije ljudskog bića. U povijesti čovječanstva ovaj segment njegovog korištenja pružao je brojne trenutke uživanja i radosti izlaska u prirodu. Humanistička vrijednost prirode i cvijeća, te njihovo svakodnevno korištenje u životu ljudi u nekim je sredinama postiglo visoku kulturnu razinu do stupnja kulta. Ponegdje ima nacionalno znakovlje, prepoznatljivo za pojedine narode i skupine. Spomenimo samo internacionalni institut ikebane u Tokiju koji okuplja preko 2000 raznih škola s 50 milijuna slušatelja, a pretpostavlja se isto toliko i u svijetu.

Cvjetni aranžmani u vidu ikebane danas su osvojili skoro cijeli svijet, a stvaraju ih tzv. dizajneri cvijeća. Za njihove se radove može s pravom reći da predstavljaju izuzetna umjetnička djela, kako u unutarnjim prostorima tako i na otvorenom.

Žardinjere i druge vrtne tehnike sve više privlače pažnju ljudi i čine veoma suptilne prirodne detalje, posebno u kombinaciji kamen-voda-biljka. To je najbolja veza između žive i nežive prirode i u ekološkom smislu pruža najbolje efekte.

Prema tome, uloga cvjetnog bilja i biljnog svijeta uopće u životu ljudi nezamjenjiv je oblik koji na najbolji način izražava kakvoću življenja. To se posebno može ustvrditi danas kada civilizacijska dostignuća dosežu takve domete koji stvaraju i protuučinke i za ljude i za ljudsko zdravlje.

EKONOMIKA CVJEĆARSTVA

Svjetsko tržište cvijeća nije zasićeno, a potrošnja cvijeća je svakim danom sve veća. To je usklađeno sa spoznajom o korisnosti cvijeća i porastom stan-

darda, posebno u onim zemljama koje troše preko nekoliko stotina milijuna cvjetova godišnje. S ekonomskog stajališta cvijeće je unosna roba, posebno u povoljnijim uvjetima sredine gdje su manji izdaci za grijanje prostora u kojem se proizvodi u hladnijem razdoblju godine.

Danas se grade suvremeni plastenici i staklenici kao objekti za proizvodnju, te se primjenjuju nove tehnologije koje omogućuju proizvođačima proširenje asortimana i ponudu kakvoće za tržište.

Kod nas nisu iskorištene sve mogućnosti za ovu vrstu proizvodnje, a nije organizirana ni burza otkupa i sustav aukcija cvijeća, što se radi u drugim europskim zemljama. Stoga smo prisiljeni uvoziti znatne količine, što bi trebalo ukinuti s obzirom na sve mogućnosti povećanja proizvodnje i sve većeg broja školovanog kadra za te potrebe.

Prema istraživanjima u južnijem dijelu Bosne i Hercegovine, jedna četveročlana obitelj može solidno živjeti od proizvodnje u plasteniku s 1000 m² površine. To je praksa i potvrdila. Međutim, ostaje problem organizacije tržišta, a to znači da proizvođač mora znati za koga proizvodi i pod kojim uvjetima. Takav pristup bi znatno povećao proizvodnju kod nas, a posebno po modelu obiteljskih gospodarstava s jasnim planovima proizvodnje.

ZAKLJUČAK

Praksa i teorija su dokazali ulogu cvjećarskih kultura u životu čovjeka, a posebno njihov utjecaj na ukupni okoliš kroz higijensko-sanitarne i estetsko-dekorativne-funkcije.

U ovom radu dan je osvrt na estetsko-dekorativnu funkciju, a posebno na kolorističke učinke koji nude ono što čovjek svojim umom i rukom ne može stvoriti. To su, u stvari, takve mogućnosti čiji djelovanje još nije iskorišteno, a ni istraženo, pa ostaje potreba daljnjeg istraživanja cvijeća kao biljnog elementa koji na najbolji način povećava kakvoću življenja čovjeka, stvarajući harmoniju i prirodni sklad, često narušen njegovim nerazumnim postupcima.

LITERATURA

Kostić, A. (1964.): Vrtna umjetnost, Beograd.

Ljujić-Mijatović, F. (1991.): Proizvodnja cvijeća i ukrasnog bilja, Sarajevo.

Pehar, J. (2000.): Vrtlarstvo, Mostar.

Pehar, J. (2002.): Agrarni pejzaž Hercegovine, Mostar.

Pehar, J. (2002.): Zaštita okoliša u obrazovnom sustavu FBiH, Mostar.

Pribić, L. (1966.): Uređenje školskog dvorišta, Beograd.

Sapundžić, M. (1988.): Hortikultura, Novi Sad.

Adresa autora – Autor's address:

Primljeno: 12. 4. 2003.

Prof. dr. sc. Jakov Pehar
Agronomski fakultet
Sveučilišta u Mostaru
Ul. Kralja Zvonimira 14,
Mostar, BIH